

ї на рис. 2 з додатками рис. 3, при
зна, дозволило б дослідити задачу
мі в критичних ситуаціях і присто-

на модель далеко не вичерпue мe-
бі першим наближенням чи осно-
майбутньому чіткого уявлення про
обмін води в органах, тканинах,
що забезпечують відносну постій-
дно-сольового обміну і тим самим
організму.

Література

- Бацько Б. Л., Пацкіна С. А., Агапов
за І. І., Лябах К. Г., Солов'йов
VII, 2, 156.
бл. фізiol. и патол. почек и водно-соле-
УРСР, 1967, XIII, 4, 460.
1969, XV, 2, 252.
УРСР, 1970, 56, 1, 95.
УРСР, 1971, XVII, 1, 47.
П. Яременко М. С.— В сб.: Тези доп.
968, 177.
П.— Фізiol. журн. СССР, 1968, 54, 8, 966.
Л. Л.— Фізiol. журн. УРСР, 1972, XVIII,

яя функція печени при розличних состоя-
ння. Автореф. дисс., К., 1972.
кибернетика и бионика, К., 1970, 1.
етика, моделювання біосистем, бионика.
1970.
ие и информационные процессы в живой

Надійшла до редакції
19.V 1972 р.

METABOLISM IN THE ORGANISM

V. P. Solovyov
physiology, the A. A. Bogomoletz Institute
sciences, Ukrainian SSR, Kiev;
of Sciences, Ukrainian SSR

Матеріал

і характеризує дріж змін метаболізму при залежності від навантаження солами, води та електролітами. Показано, що принципи моделювання процесів водно-солевого обміну в органах та тканинах можуть бути реалізовані за допомогою динамічного математичного моделювання. Отримані рівняння можуть бути спрощені та оброблені аналітичним методом. Виведені рівняння дають можливість провести аналітичне та числове моделювання процесів водно-солевого обміну в органах та тканинах. Виведені рівняння дають можливість провести аналітичне та числове моделювання процесів водно-солевого обміну в органах та тканинах.

ФІЗІОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР, 1973, т. XIX, № 1

УДК 612.328

ВПЛИВ ВЕГЕТОТРОПНИХ РЕЧОВИН НА БІЛКОВИЙ СКЛАД ШЛУНКОВОГО СОКУ

А. Г. Загороднєва

Лабораторія регуляції травлення Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця АН УРСР,
Київ

Значення блокаючих нервів як основних секреторних нервів для шлункових залоз доведено ще в лабораторії І. П. Павлова. Крім того було встановлено, що введення атропіну гальмує ефект збудження шлункових залоз удаваним годуванням та затримує перетравлювання їжі, яка знаходиться в шлунку. Пізніше проведеними дослідженнями ці дані були повністю підтвердженні [16, 25, 26 та ін.].

Зовсім інші дані щодо значення симпатичної нервової системи, а також ролі інгібіторів та стимуляторів симпатичної нервової системи для діяльності шлункових залоз. Так було показано, що симпатична нервова система може збуджувати [22, 23] або гальмувати діяльність шлункових залоз [13, 18]. Вплив симпатичної нервової системи на діяльність шлункових залоз дуже складний: неоднакові результати можуть бути зумовлені різним вихідним станом шлунка [3, 4]. Деякі автори висловлювали думку про своєрідну регулюючу роль симпатичної нервової системи в діяльності шлункових залоз; про те, що ця роль не антагоністична парасимпатичній нервовій системі, а синергічна і здійснює трофічну функцію, а також змінює збудливість шлункових залоз [5, 13, 21]. Вплив її на діяльність шлункових залоз може бути різним залежно від умов досліду та від того, в який час розвитку процесу цей вплив здійснюється [9, 19].

Суперечливі дані існують і щодо впливу адреналіну та норадреналіну на шлункову секрецію. Так, деякі автори вважають, що згадані препарати підвищують шлункову секрецію [2], інші показали, що вони гальмують її [6, 14]. Показано, що адреналін і норадреналін посилюють шлункову секрецію при її згасанні [9, 15, 17].

Те саме стосується і впливу ерготаміну на шлункову секрецію. Показано, що він може гальмувати або посилювати шлункову секрецію [1].

Слід відзначити, що згадані автори зовсім не приділяли уваги вивчення білкового складу шлункового соку, тоді як відомо, що білки є невід'ємною і важливою складовою частиною шлункового соку. Склад білків істотно змінюється під впливом різних агентів та при захворюваннях шлунка [7, 10, 11, 12, 24].

Ми вивчали білковий склад шлункового соку, який виділяється під впливом введення вегетотропних речовин.

Методика дослідження

Досліди провадились у хронічних експериментах на чотирьох езофаготомованих собаках та на собаці з ізольованим шлуночком за Павловим. У зв'язку з тим, що саме тільки введення цих речовин не викликає шлункової секреції, ми досліджували вплив

їх на секрецію, збуджувану харчовими подразниками. Шлункову секрецію викликали удаваним годуванням езофаготомованих собак, або годуванням змішаною їжею при постановці дослідів на собаці з ізольованим шлуночком. Визначали латентний період, вимірювали кількість соку, визначали кислотність (методом титрування), білковий склад та перетравлючу активність соку. Білковий склад визначали методом дифузного висоловування [8], перетравлючу активність — за методом Аноса в модифікації нашої лабораторії [20]. Потім ті ж показники реестрували при попередньому введенні собакам вегетотропних речовин (за 15 хв до введення харчового збудника). Атропін вводили підшкірно, норадреналін внутрім'язово, а ерготамін внутрішенно в дозах по 0,05—0,06 мг/кг.

Результати досліджень та їх обговорення

У своїх дослідженнях ми спостерігали, що виключення парасимпатичної нервової системи введенням атропіну викликає на протязі 2—3 год повне гальмування діяльності шлункового апарату. Відомо, що удаване годування в цей час зовсім не викликає секреції соку. Але після цього періоду спостерігається часткове гальмування діяльності шлункових залоз. І, нарешті, через 3—4 год після введення атропіну збудливість секреторного апарату шлунка повністю відновлюється. Якщо собаці удавано годувати в період часткового гальмування діяльності залозистого апарату шлунка атропіном, то у відповідь на це годування спостерігається ослаблена шлункова секреція. Результати дослідів наведені в табл. 1. (Там, де наведені дані щодо впливу атропіну,

Таблиця 1

Показники шлункової секреції при удаваному годуванні собаки м'ясом

Статистичні показники	Латентний період, в хв	Кількість соку в мл, за 2 год	Концентрація білків, в мг%	Загальна кількість білків, в мг	Перетравлюча активність, в мг пепсину	Кислотність, в мекв
-----------------------	------------------------	-------------------------------	----------------------------	---------------------------------	---------------------------------------	---------------------

Перша група

Норма (n=8)

M	6,0	133,2	84,5	116,3	46,2	22,2
±m	0,4	19,6	7,1	19,8	4,1	3,2
Введення атропіну (n=11)						
M	131,0	20,7	170,1	35,0	6,4	2,9
±m	13,0	4,7	21,0	8,6	2,1	1,0

Введення ерготаміну (n=8)

M	3,1	125,0	119,0	138,8	41,0	18,5
±m	0,9	11,1	20,0	32,7	6,4	2,4
p	недостовірно	<0,1	>0,5	>0,5	недостовірно	

Друга група

Норма (n=6)

M	6,1	66,0	70,0	41,5	17,4	10,7
±m	12,7	13,7	6,9	4,6	1,6	

Введення норадреналіну (n=6)

M	3,5	58,3	92,3	52,9	12,3	8,5
±m	16,7	5,3	13,5	5,8	2,4	
p	недостовірно	<0,05	<0,5	<0,5	<0,5	

вказане значення не самого ла-
вості залозистого апарату шлу-
середньому триває понад 2 год
цього періоду викликає виділен-
нормі: кількість соку знижува-
значно знижувалась його кисло-
лоти) та перетравлюча актив-
ну). Відзначається підвищена

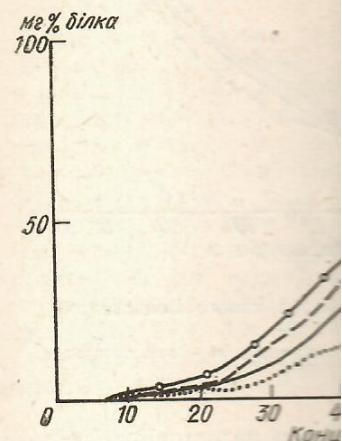

Рис. 1. Склад білків шлунко-

а — норма, б — при попередньо-
му введенні атропіну, в —

кількість білків, виділених з соку, зросла дуже характерна якісна зміна: вказано нами раніше [7], сік, який у нормі, має характерний підвищений білкової кривої залоги. У другій (нервово-гуморальні) групі спостерігається максимальне підвищення концентрації сироваткового альбуміну. У третьій групі (після гальмування залозистого апарату) відсутнє виділення з соком такого складу, як у нормі. Фаза шлункової секреції, незалежно від удаванням годуванням (рис. 1).

Виключення впливу симпатичного ерготаміном. При попередньому введенні ерготаміну зміни в кількості та кількість пепсину відбуваються, як у нормі. Різниця в концентрації пепсину статистично недостовірна. Не спостерігається змін в концентрації пепсину. У третьій групі (після гальмування залозистого апарату) відсутнє виділення з соком такого складу, як у нормі. Фаза шлункової секреції, незалежно від удаванням годуванням (рис. 1).

5. Фізіологічний журнал № 1

разниками. Шлункову секрецію викликали бак, або годуванням змішаною їжею при шлуночком. Визначали латентний період, отіність (методом титрування), білковий склад визначали методом дифузії — за методом Аноса в модифікації (реестрували при попередньому введенні що введення харчового збудника). Атропіново, а ерготамін внутрівенно в дозах по

ь та їх обговорення

рігали, що виключення парасимпатікотропіну викликає на протязі 2—3 шлункового апарату. Відомо, що ім не викликає секреції соку. Але часткове гальмування діяльності 3—4 год після введення атропіну шлунка повністю відновлюється. Рід часткового гальмування діяльності тропіном, то у відповідь на це го- шлункова секреція. Результати доказані дані щодо впливу атропіну,

Таблиця 1

При удаваному годуванні
м'ясом

група (n=8)	Загальна кількість білків, в мг	Перетрав- лююча активність, в мг пепсину	Кислот- ність, в мекв
1	116,3	46,2	22,2
2	19,8	4,1	3,2
шигу (n=11)			
1	35,0	6,4	2,9
2	8,6	2,1	1,0
002 <0,002			
таміну (n=8)			
0	138,8	41,0	18,5
0	32,7	6,4	2,4
1	>0,5	>0,5	недосто- вірно
група (n=6)			
0	41,5	17,4	10,7
7	6,9	4,6	1,6
енадреналіну (n=6)			
3	52,9	12,3	8,5
3	13,5	5,8	2,4
05 <0,5	<0,5	<0,5	<0,5

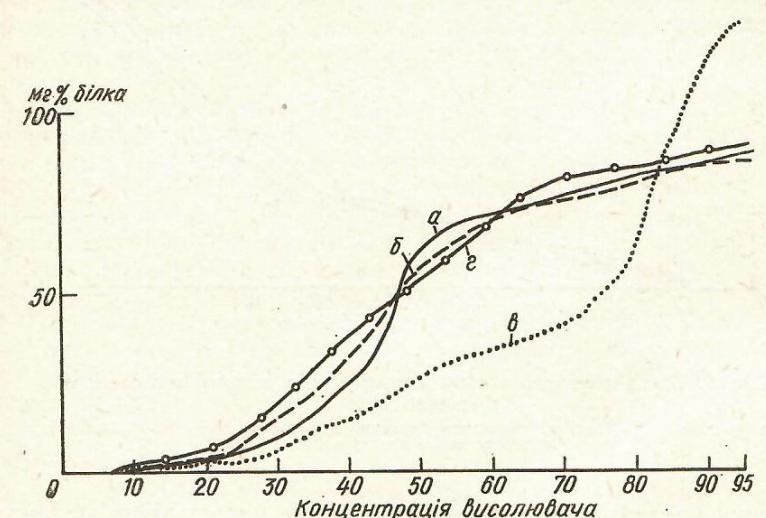

Рис. 1. Склад білків шлункового соку при удаваному годуванні собаки м'ясом.

a — норма, b — при попередньому введенні ерготаміну, c — при попередньому введенні атропіну; d — при попередньому введенні норадреналіну.

кількість білків, виділених з соком, була значно меншою. Спостерігалась дуже характерна якісна зміна білкового складу соку. Як було показано нами раніше [7], сік, який виділяється при збудженні удаваним годуванням, має характерний якісний склад білків з максимальним підвищением білкової кривої в зоні висолювання пепсину та мукопротеїну. У другій (нервово-гуморальній) фазі шлункової секреції спостерігається максимальне підвищення білкової кривої в зоні висолювання сироваткового альбуміну. У соку, який виділяється в період часткового гальмування залозистого апарату шлунка атропіном, спостерігається виділення з соком такого складу білків, який характерний для другої фази шлункової секреції, незважаючи на те, що секреція була викликана удаванням годуванням (рис. 1).

Виключення впливу симпатичної нервової системи здійснювали ерготаміном. При попередньому введенні ерготаміну кількість соку, кислотність, та кількість пепсину, що виділялись, були приблизно такими ж, як у нормі. Різниця в кількості та концентрації білків була статистично недостовірна. Не спостерігалось і якісних змін білкової кривої (рис. 1). Дані цієї серії дослідів наведені в табл. 1. Приблизно такі ж дані ми одержали в дослідах на собаці з ізольованим шлуночком (табл. 2). Як видно з рис. 2, білковий склад соку, одержаного з малого шлуночка, відрізняється за своїм білковим складом від соку, одержаного при удаваному годуванні, і наближається до того, який

виділяється в нервово-гуморальній фазі шлункової секреції. В цьому випадку також не спостерігалось статистично достовірної різниці між концентрацією білків соку або між загальною їх кількістю.

За даними нашої лабораторії (Л. Г. Моргун), під впливом попереднього введення норадреналіну собакі з ізольованим шлуночком спостерігалось зменшення кількості виділеного соку. Вивчення білкового

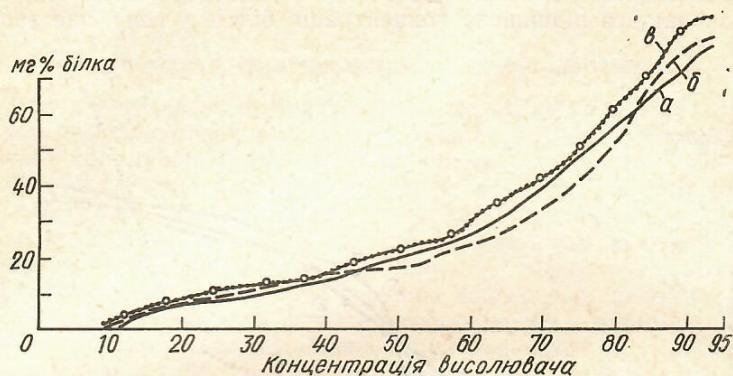

Рис. 2. Білки шлункового соку, одержаного з малого ізольованого шлуночка.

а — норма, б — при попередньому введенні ерготаміну, в — при попередньому введенні норадреналіну.

складу соку показало, що концентрація білків недостовірно збільшувалась, а загальна кількість білків була такою ж, як у нормі (табл. 2). Перетравлююча активність трохи знижувалась, але це зниження було статистично недостовірним. При попередньому введенні норадреналіну

Таблиця 2

Показники шлункової секреції з малого ізольованого шлуночка

Статистичні показники	Кількість соку в мл за 6 год	Концентрація білка, в мг%	Загальна кількість білка, в мг	Перетравлююча активність в мг пепсину
Норма (n=13)				
M	44,5	111,6	45,1	5,1
±m	3,9	20,2	9,3	0,7
Введення ерготаміну (n=4)				
M	32,8	144,3	35,2	5,7
±m	8,8	46,7	11,1	2,4
p	=0,25	>0,5	>0,5	
Введення норадреналіну (n=8)				
M	30,4	140,1	45,4	3,8
±m	4,9	28,0	15,8	0,74
p	<0,05	<0,5	недостовірно	<0,1

і збудженні шлункової секреції удаваним годуванням спостерігались приблизно такі ж, але менш помітні зміни шлункового соку (табл. 1 і рис. 1). Кількість соку зменшилась недостовірно, недостовірними були також збільшення концентрації білків та їх загальної кількості. Якіс-

них змін білків соку під впливом відбулося (рис. 1 і 2).

Отже за нашими даними, в атропіну, викликає дуже складного ефекта шлунка. Атропін не простимає лозистого апарату шлунка, але знижує виділення білків соку, який виділяється відносно на шлункові залози. В шлунку відбувається зниження концентрації сироваткового альбуміну, цей час змінюється відповідно на нерв, або змінюється проникнення альбуміну.

Введення ерготаміну і норадреналіну в складі білків шлункового соку знижує виділення білків соку, але теж, відповідно змінюється концентрація білків соку (табл. 2). При годуванням цього гальмування очевидно, що удаване годування шлункової секреції, який важко

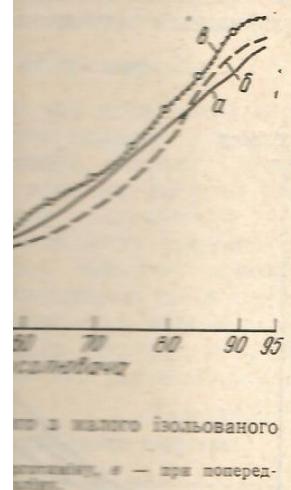
Під впливом попереднього введення ерготаміну зміни відбуваються концентрація білків соку знижується, але оскільки соку, то загальна кількість білків статистично недостовірні).

1. При виключенні блокаючими змінами шлункового соку, в складі соку зменшується кількість сироваткового

2. Введення ерготаміну і в складі шлункового соку

1. Бабкін Б. К.—Секреторний ме-
2. Бакальчук М. О.—Врач, дело
3. Бакурадзе А. Н., Датешви
4. Беленькая С. Э., Гагян
5. Воробьев А. М.—Роль симпат
6. Дионесов С. М.—Роль гормон
7. Загороднєва А. Г.—Бюлл. зо
8. Зеленський М. В.—Дифузне
9. Карленко Л. Н.—Внешняя сек
10. Кохко Д. Н.—В сб.: Физиол. и
11. Ревуцький Е. Л., Эйдельман
12. Рисс С. М.—Клинич. мед., 1961,
13. Сафаров Р. И.—Физиол. журн.
14. Свистун Т. И.—Секреторная с
15. Скляров Я. П.—Секреторная
16. К., 1958.

шлункової секреції. В цьому чи то достовірної різниці між залозою їх кількістю. Моргує), під впливом попереднього використанням шлуночком спостерігається зниження кількості соку. Вивчення білкового

закінчено недостовірно збільшуванням, як у нормі (табл. 2). Але це зниження було залога введення норадреналіну

Таблиця 2

Ізольованого шлуночка

Залоза	Паретравлююча активність в мг пепсину
45,1	5,1
9,3	0,7
(n=4)	
35,2	5,7
11,1	2,4
>0,5	
(n=5)	
45,4	3,8
15,8	0,74
достовірно	<0,1

годуванням спостерігались зниженням кількості соку (табл. 1) чи то недостовірними були

змін білків соку під впливом введення норадреналіну не спостерігалося (рис. 1 і 2).

Отже за нашими даними, виключення блукаючого нерва введенням атропіну, викликає дуже складні зміни в діяльності залозистого апарату шлунка. Атропін не просто гальмує на деякий час діяльність залозистого апарату шлунка, але якісно змінює білковий склад шлункового соку, який виділяється в той час, коли закінчується дія атропіну на шлункові залози. В шлунковому соку в цей період з'являється багато сироваткового альбуміну. Можна висловити припущення, що в цей час змінюється вплив на шлункові залози подразнення блукаючого нерва, або змінюється проникність слизової оболонки шлунка до сироваткового альбуміну.

Введення ерготаміну і норадреналіну не викликає якісних змін складу білків шлункового соку. Ерготамін може змінювати кількість виділеного соку, але теж при певних умовах. При введенні ерготаміну спостерігається гальмування виділення соку з малого ізольованого шлуночка (табл. 2). При збудженні шлункової секреції удаванням годуванням цього гальмування не відзначається. Це пояснюється тим, очевидно, що удаване годування являє собою дуже сильний збудник шлункової секреції, який важко загальмувати.

Під впливом попереднього введення норадреналіну також не спостерігається якісних змін білкового складу шлункового соку. Трохи підвищувалась концентрація білків у соку, особливо при збудженні удаванням годуванням. Але оскільки одноразово зменшувалась кількість соку, то загальна кількість білків майже не збільшувалась (zmіни були статистично недостовірні).

Висновки

1. При виключенні блукаючого нерва атропіном, поряд з кількісними змінами шлункового соку, спостерігаються значні якісні зміни білкового складу соку: зменшується кількість виділеного пепсину і збільшується кількість сироваткового альбуміну.

2. Введення ерготаміну і норадреналіну не викликає якісних змін білкового складу шлункового соку.

Література

- Бабкин Б. К.—Секреторный механизм пищеварительных желез, Л., 1960.
- Бакальчук М. О.—Врач. дело, 1928, 11, 889.
- Бакурадзе А. Н., Датешадзе М. Г., Николаева Т. М.—В сб.: Тез. докл. научн. совещ. Тартусского гос. Ун-та, 1957, 11.
- Беленькая С. Э., Гагзян Д. М., Попова Д. И.—В сб.: Центр. механизмы вегетативн. нервн. системы, Ереван, 1969, 51.
- Воробьев А. М.—Роль симпатич. нервной системы и пилорич. части желудка в регуляции секреторн. деят. желудочных желез. Автореф. дисс., Харьков, 1940.
- Дионесов С. М.—Роль гормонов в реакции желудка на болевое раздражение. Изд. АН СССР, 1948.
- Загороднєва А. Г.—Бюлл. экспер. бiol. мед., 1968, 2, 14.
- Зеленський М. В.—Дифузне висоловування білків, К., 1959.
- Карпенко Л. Н.—Внешняя секреция желудочных желез и химич. составов слизистой оболочки желудка. Автореф. дисс., Львов, 1955.
- Котко Д. Н.—В сб.: Физiol. и патол. органов пищеварения, М., 1971, 167.
- Ревуцкий Е. Л., Эйдельман Ф. М., Семенчук Д. Д.—Врач. дело, 1963, 2, 42.
- Рысс С. М.—Клинич. мед., 1961, 10, 97.
- Сафаров Р. И.—Физiol. журн. СССР, 1953, 39, 6, 705.
- Свистун Т. И.—Секреторная функция главных пищеварит. желез во время движения животного. Автореф. дисс., К., 1965.
- Складяров Я. П.—Секреторная работоспособность главных пищеварит. желез, К., 1958.

16. Скляров Я. П.— Желудочная секреция. М., 1961.
  17. Скляров Я. П.— В сб.: Физиол. и патол. органов пищеварения. М., 1971, 108.
  18. Скулов Д. К.— Физиол. журн. СССР, 1938, 25, 1—2, 83.
  19. Соловьев А. В.— В сб.: Пробл. физиол. и патол. пищеварения, 1954, М.—Л., 106.
  20. Старицька Л. М., Моргун Л. Г.— Фізіол. журнал. АН УРСР, 1972, 5.
  21. Турбина Е. И.— В сб.: Тез. научн. совещ. по пробл. физиол. и патол. пищевар., Тарту, 1957, 278.
  22. Фольборт Г. В., Кудрявцев Н. Н.— Физиол. журн. СССР, 1925, 8, 3, 135.
  23. Фрумин З. Д.— К нейро-гуморальной регуляции секреции желудка. М., 1936, 151.
  24. Glass G.— J. Ann. N. Y. Acad. Sci., 1963, 106, 2, 775.
  25. Green G., Gunn A., Rumsey R.— Scand. J. Gastroenterol., 1969, 4, 8, 675.
  26. Nakajima S., Shoemaker R., Hirschowitz B., Sachs G.— Am. J. Physiol., 1970, 218, 14, 990.

Надійшла до редакції
12.I 1972 р.

EFFECT OF VEGETOTROPIC SUBSTANCES ON PROTEIN COMPOSITION OF GASTRIC JUICE

A. G. Zagorodneva

*Laboratory of Digestion Regulation, the A. A. Bogomoletz Institute
of Physiology, Academy of Sciences, Ukrainian SSR, Kiev*

Summary

The protein composition of the gastric juice is shown to be changed qualitatively under the effect of atropin. When atropin is administrated, first a complete inhibition of the activity is observed in the glandular apparatus of the stomach then a period of its partial inhibition takes place. Imaginary feeding during partial inhibition of the activity in the gastric glands by atropin evokes a very weak gastric secretion with a qualitatively changed composition of proteins peculiar to the nervichemical stage of gastric secretion. When introducing ergothamine or noradrenaline the qualitative changes were not found in protein composition of the gastric juice. Differences in protein concentration in the juice as well as in total amount of proteins secreted with the juice are statistically unauthentic.

ПРО ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЗАЛОЗ У ХВОРИХ НА СПІ ПОРУШЕННЯ СТАТЕВОЇ

Ю. О. Спасокуко

Відділ експериментальної терапії

Численні експериментально-зарубіжних авторів показали тісний станом центральної нервової системи залоз. Двобічний характер ву припустити, що різноманітні компонентів статевого акту (статеві знайти своє відображення в дія

Нормальний вміст у крові андрогенів і естрогенів забезпечується статевих центрів, що підпорядковані сексуальним подразникам. При цьому краще забезпечується гормональна стабільність статеві гормони забезпечують потяг до пологаю.

Дослідження, присвячені візків з порушенням статевої функції [3, 4, 10, 13] виявили у андрогенів у сечі. За даними Бешенням ерекції поряд із зниженням α -фракції спостерігалось пітофіза. Інші автори [14, 15] процею не відзначили відхилень від суперечних даних є наслідком та водилися авторами без урахування обстежених хворих. Якщо гормональні втрати статевої здатності деякі тільки з дефіцитом андрогенної, останніх років дають підставу відмінюватися порушенням обміну е

Ми вивчали деякі гормональні та класифікацію Порудомінського

Загальні відомості про х

Під нашим наглядом було 146 хворих від 21 до 60 років. З 78 хворих на спів від 21 до 30 років. Більшість хворих були чоловіки, 18 хворих — від 51 до 60 років жили на недостатньо адекватну і спо-